

International Migration: The human face of globalisation

Summary in Czech

Mezinárodní migrace: Lidská tvář globalizace

Přehled v českém jazyce

- Tato kniha vychází z jedinečné expertízy OECD, přesahuje rámec rétoriky a zaměřuje se na skutečné aspekty mezinárodní migrace dnešní doby: Odkud migranti přicházejí a kam směřují? Jak vlády zvládají migraci? Jak dobře si migranti počínají v oblasti vzdělávání a pracovních sil? Pomáhá migrace rozvojovým zemím, nebo je brzdí?
- Asi 190 milionů lidí na celém světě žije mimo zemi svého narození. Tito migranti přinášejí do našich společností energii, podnikání a nové nápady. Má to však i své stinné stránky: mladí migranti, kteří neuspějí ve vzdělání, dospělí, kteří nenajdou práci, a samozřejmě neregulovaná migrace. Takové problémy mohou z migrace učinit politické téma a vyvolat vášnivé diskuze.

Některé záležitosti, jakou je například mezinárodní migrace, vyvolávají kontroverzní názory. Je to částečně proto, že se dotýkají i mnoha jiných oblastí – ekonomiky, demografie, politiky, národní bezpečnosti, kultury, jazyka i náboženství. Už jen tato kombinace přispívá ke složitosti koncipování strategií, které by maximalizovaly výhody migrace pro země, v nichž se migranti usazují, pro země, z nichž odcházejí, i pro samotné migranty.

Velmi důležité je však tyto potíže překonat, protože migrace je z velké části nedílnou součástí lidských dějin: lidé vždy vyhledávali nový, lepší domov a budou tak činit i nadále. Mimoto bude řada zemí nucena i v dalších letech lákat imigranty, jelikož se bude muset vypořádat se stárnoucí populací a snažit se zaplnit mezery v oblasti pracovních sil. Země, v nichž již velké komunity imigrantů žijí, budou muset nalézt také způsoby, jak zlepšit sledování postavení migrantů v oblastech, jako je vzdělávání a zaměstnanost. To vše představuje zvláštní výzvu pro země v oblasti OECD: Od poloviny 70. let minulého století se podíl imigrantů v populacích zemí OECD téměř zdvojnásobil na přibližně 8,3 %; naopak podíl v méně rozvinutých zemích je daleko nižší.

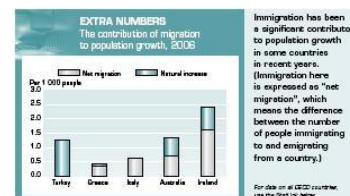
Čísla a trendy

Téměř 3 % světové populace, tj. kolem 190 milionů lidí, žije mimo zemi svého narození. Toto číslo se může zdát nízké, ale vzhledem k tomu, že migranti směřují do poměrně malého počtu destinací, mohou v jednotlivých zemích tvořit značné skupiny obyvatelstva. V zemích OECD představují více než 23 % populace v Austrálii a Švýcarsku, ale pouze okolo 3 % ve Finsku a Maďarsku.

Obecně řečeno je migrace založena na pohybu osob do zemí, které jsou ve srovnání s jejich vlastními zeměmi poměrně bohatší (ne však nezbytně „bohaté“). To znamená, že stejně tak, jako lidé přicházejí z rozvojových do rozvinutých zemí, dochází k pohybu značného počtu osob i *mezi* rozvojovými zeměmi. Použijeme-li termínů „sever“ pro rozvinutý svět a „jih“ pro rozvojový svět, můžeme říci, že přibližně jedna třetina migrantů z celého světa směřuje ze severu na sever, další třetina se pohybuje z jihu na sever a poslední třetina směřuje z jihu na jih.

Další čísla

Podíl migrace

Řízení migrace

Povaha migrace se mezi jednotlivými zeměmi značně liší. Do některých zemí, jako jsou Spojené státy a Francie, se většina těchto legálních imigrantů stěhuje z rodinných důvodů – buď se chtějí připojit ke svým blízkým příbuzným, kteří již v těchto zemích žijí, nebo uzavřít manželský svazek. Do jiných zemí, jako je Švýcarsko, se většina imigrantů stěhuje, protože v této zemi mají právo pracovat a žít. Existují však i jiné rozdíly: V „tradičně osídlovaných zemích“, jako jsou Austrálie, Kanada a Spojené státy, většina imigrantů plánuje, že se usadí natrvalo. Naopak v oblasti složené z několika zemí s volným pohybem osob, jako je Evropská unie, je pravděpodobné, že migrace bude mít spíše dočasnou povahu.

Všechny tyto faktory, jakož i požadavky jednotlivých zemí na stupeň kvalifikace pracovní síly, mají vliv na to, jak se vlády snaží zvládat migraci. Je však důležité upozornit na to, že velkou část migrace neřídí přímo vlády. V mnoha případech mají lidé fakticky právo usadit se v cizí zemi. Může to být proto, že země uznává nárok na opětné sloučení rodiny, nebo proto, že se zavázala přijmout určitý počet žadatelů o azyl, nebo se nachází v zóně volného pohybu osob. Dále zde existuje fenomén nepravidelné neboli „ilegální“ migrace – sporná záležitost v mnoha zemích, která vedla k posílení antipatie veřejnosti dokonce i vůči legální migraci.

Ve skutečnosti existence nepravidelné imigrace a vnímaného neúspěšného začlenění migrantů – zvláště v některých evropských zemích – pomohla spustit v posledních letech v řadě zemí OECD trend ztížení tradiční migrace, a to zejména v případě rodinné migrace. Rovněž je kladen nový důraz na podporování imigrantů, aby hráli větší roli při zvládnutí své vlastní integrace. Rozšiřují se jazykové kurzy a informační programy, které poskytují praktické rady a popisují administrativní systémy dané země a formality, jež je nutné splnit. Negativním aspektem těchto programů je skutečnost, že na migranty budou pravděpodobně kladeny stále vyšší nároky na prokázání toho, že mají znalosti a kvalifikaci potřebné ke zvládnutí života ve svém novém domově. Současně se objevují určité známky posunu k tzv. proaktivním migračním přístupům zaměřeným na podporu kvalifikovaných migrantů, kteří mají zaplnit mezery na trhu práce, zvláště v oblastech informační technologie, zdravotnictví a biotechnologií.

Migrace a vzdělávání

Vzdělávání hraje klíčovou roli při pomoci mladým migrantům co nejlépe využít života v novém domově. Kromě toho, že jim pomáhá naučit se místnímu jazyku a předává jim i některé z dovedností a schopností, které budou potřebovat po celý život, nabízí jim rovněž možnost vytvořit si společenské a kulturní vazby s domácími

komunitami. Avšak rozsah, v jakém by mělo vzdělávání podporovat mladé migranty ke kulturní „integraci“, je citlivou otázkou v mnoha zemích, otázkou, o níž se vášnivě diskutuje.

Jak dobře si z akademického hlediska vedou mladí migranti v oblasti vzdělávání? Program mezinárodního hodnocení studentů (PISA) OECD poskytuje některé zajímavé pohledy na tuto záležitost. Ve třech tradičně osídlovaných zemích – Austrálii, Kanadě a Novém Zélandu – studenti z rodin imigrantů vykázali v mezinárodním hodnocení PISA v roce 2006 stejně dobré výsledky jako domácí studenti. V řadě jiných zemí, zejména v Rakousku, Belgii, Dánsku, Francii, Německu, Nizozemí a ve Švédsku, byly výsledky nápadně horší. V Dánsku dosáhlo vynikajících výsledků pouhé cca 1 % imigrantů druhé generace ve srovnání se 7 % rodilých studentů.

Jaké faktory vysvětlují takové odchylky? Než na tuto otázku odpovíme, je důležité poznamenat, že tato čísla představují průměr: Podobně jako u domorodých dětí, jsou migranti různorodou skupinou a dokonce v zemích, kde je průměrný počet dětí migrantů na spodní příčce, je i spousta mladých migrantů, kteří si vedou dobře. Výsledky dětí migrantů jako skupiny jsou determinovány jejich rodinným zázemím, jazykovými schopnostmi a kapacitou místního vzdělávacího systému podporovat imigranty ve studiu. Přístup osídlovaných zemí k přijímání migrantů může být rovněž důležitý: V zemích, které spoléhají více na výběrové systémy přijímání migrantů, jako je Austrálie, získají migranti pravděpodobně lepší vzdělání a budou na tom lépe než v jiných zemích, a to se zřejmě promítne i v lepších výsledcích ve vzdělání jejich dětí.

Jak mohou vzdělávací systémy pomoci mladým migrantům využít svůj potenciál? Patříčné úsilí lze v tomto smyslu vyvíjet již brzy v předškolní péči a v předškolním vzdělávání, kdy je možné využít jedinečných schopností malých dětí učit se jazyky, aby si při osvojování místního jazyka získaly určitý náskok. Mateřské školy, které kombinují vzdělávání s péčí, mohou též zajistit velké výhody pro malé děti z chudších rodin v rozhodující fázi jejich rozvoje.

Později mohou mladé migranty podporovat školy formou speciálních přípravných tříd (i když se hodně diskutuje o tom, jak dlouho by měly trvat), než se děti budou moci zařadit do normálního programu školního vzdělávání. I když se téměř vůbec nepolemizuje o výhodách rychlého získání znalosti místního jazyka mladými migranty, málokdo se shodne na tom, jak by se toho mělo dosáhnout. V některých zemích například mohou děti migrantů před přechodem do hlavního vzdělávacího programu absolvovat poměrně krátký, samostatný intenzivní program výuky jazyka. V jiných zemích mohou navštěvovat běžnou výuku současně s doplňkovými jazykovými kurzy.

Kromě migrantů ve školství je rovněž vhodné zvážit rostoucí fenomén migrace z důvodu vzdělání. Od poloviny 70. let minulého století počet studentů přihlášených na studia mimo domovskou zemi

Rostoucí obchod

Celosvětový počet studentů
přihlášených na studia mimo
zemi jejich státní příslušnosti

vzrostl více než čtyřnásobně, těsně nad 2,7 milionu osob. Vlády a vysoké školy v mnoha zemích by rády tento počet ještě zvýšily. Proč? Zaprvé, nabízet místa zahraničním studentům může pomoci podpořit vzájemné porozumění jak mezi zeměmi, tak i v rámci dnešních rostoucích multikulturních společností. Zadruhé, zahraniční studenti představují výnosný obchod. Zatřetí, studium v zahraničí může být prvním krokem k delšímu pobytu v hostitelské zemi, což může hrát dlouhodobější roli při uspokojování poptávky po kvalifikovaných imigrantech.

Migrace a práce

Všeobecně mají vlády zájem na tom, aby imigranti pracovali. Někdy jsou pohnutkou ekonomické potřeby: například některá hospodářská odvětví, jako je cestovní ruch, pohostinství a zemědělství, jsou značně závislá na pracujících imigrantech. Jsou zde však i výhody pro imigranty: skutečnost, že na ně bude vyvíjen tlak, aby pracovali, může omezit riziko, že budou i s rodinami vehnáni do pasti chudoby, a může jim pomoci vybudovat sociální a společenské vazby.

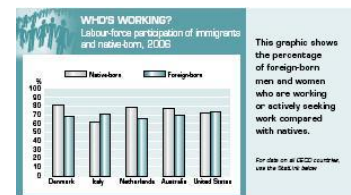
Jak si stojí migranti na trhu práce? Pokud jde o míru zaměstnanosti v období před začátkem ekonomické krize v roce 2008, vedli si migranti stejně dobře jako místní obyvatelé, někdy i lépe, přibližně v polovině z 24 zemí, o nichž má OECD k dispozici spolehlivá data. Avšak v mnoha jiných zemích si zaměstnání udrželi spíše místní obyvatelé než migranti. (Ekonomický pokles tyto problémy zřejmě pouze zhorší, jelikož při zpomalování ekonomik jsou zvláště migranti vystaveni riziku ztráty zaměstnání.)

Je však důležité podívat se i na druh práce, jakou migranti vykonávají: daleko větší počet migrantů má často větší kvalifikaci pro svou práci než domácí. To má několik příčin: Zaměstnavatelé nemusejí uznávat zahraniční kvalifikaci nebo nejsou schopni stanovit, zda tato kvalifikace odpovídá místní kvalifikaci. Migranti také nemusí natolik plynule ovládat místní jazyk a mohou postrádat vztahy s místní komunitou, což jim může bránit v tom, aby se dozvěděli o vhodných volných pracovních místech. Problémem je bohužel i diskriminace, i když ve většině zemí je nyní nezákonné nepřijmout pracovníka z etnických nebo národnostních důvodů.

Ať už jsou příčiny jakékoli, migranti a ekonomiky zemí, v nichž žijí, mohou mít vzájemný prospěch, pokud bude zajištěno, že migranti budou schopni maximálně využít svůj lidský kapitál. Proto vlády v mnoha zemích – s různým stupněm úspěšnosti – zavedly programy a iniciativy za účelem podpory zaměstnanosti migrantů. Patří sem poskytování jazykového vzdělání, zavádění školicích programů a opatření k uznávání zahraniční kvalifikace.

Kdo pracuje?

Podíl imigrantů a domácích obyvatel na trhu práce, 2006

Migrace a rozvoj

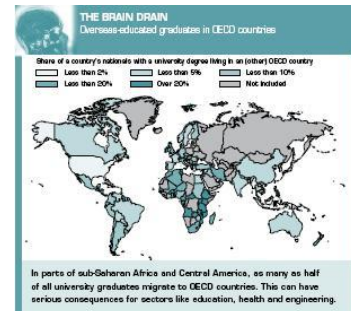
Dopadu migrantů na země, v nichž se usadí, se dostává velké mediální pozornosti, zatímco druhé straně mince se už taková pozornost nevěnuje: jaký je dopad emigrace na země a ekonomiky, které migranti opouštějí? Pro země v rozvojovém světě může být migrace požehnáním i prokletím: požehnáním z důvodu získávání financí, zahraničních kontaktů a zkušeností; prokletím z důvodu odchodu těch nejnadanějších a nejlepších.

Podíváme-li se nejprve na záporné stránky, ztráta vysoce kvalifikovaných a profesionálních pracovníků – tzv. odliv mozků – je často považována za jedno z největších nebezpečí migrace, i když jsou rizika někdy nesprávně vykládána. Ve skutečnosti lze polemizovat i o některých výhodách, především tam, kde jde o zpětnou migraci a osoby, které odjely do zahraničí, přivázejí domů nové dovednosti. Nicméně v oblastech, jako je především zdravotní péče, je ztráta vyškoleného personálu v rozvojových zemích důvodem k znepokojení, i když jde pouze o jeden aspekt problémů zdravotní péče, kterým musí tyto země čelit.

Pozitivní stránkou je, že platby mohou být významným zdrojem příjmů ze zahraničí pro mnoho rozvojových zemí. Světová banka odhadla platby do rozvojových zemí za rok 2007 v minimální hodnotě 240 miliard USD (avšak vzhledem k tomu, že právě tak velká částka peněz, které migranti posílají domů, putuje neoficiální cestou, bylo skutečné číslo zcela určitě vyšší). Zatímco toto číslo pravděpodobně klesne v důsledku globální ekonomické krize, budou mít platby i nadále významný dopad na rozvojové země při snižování chudoby, i když je jejich podíl na zvyšování ekonomického růstu méně zřejmý.

Odliv mozků

Absolventi v zemích OECD se vzděláním získaným v zahraničí

Toto shrnutí obsahuje **StatLinks**, službu, v jejímž rámci obdržíte z tištěné stránky soubory ve formátu Excel™.

Navštivte stránky **www.oecd.org/insights**.

© OECD 2009

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD: www.oecd.org/bookshop/

Další informace vám poskytne Odbor pro legislativu a překlady při OECD, Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci: e-mail: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštivte naši internetovou stránku: www.oecd.org/rights/

